

Yard. Doç. Dr. Yalçın TOSUN

**MEDENİ HUKUK, SÖZLEŞME HUKUKU VE
FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKU AÇISINDAN
MANEVİ HAKLAR**

onikilevha
TMMOB HUKUKU VE İKTİSADİ HAYAT BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM MANEVİ HAK KAVRAMININ GELİŞİMİ VE DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

§1. MANEVİ HAKLARIN GELİŞİMİ.....	6
I. Manevi Hakların Doğumundan Önceki Dönem.....	6
A. Antik Dönem.....	6
B. Rönesans Dönemi	10
i. İmtiyazların Başlaması ve Etkisi.....	12
ii. Dönemin Önemli Sanatçılarının Etkisi	14
II. Manevi Hakların Doğumu ve Kişilik Hakkının Doğumuyla Bağlantısı.....	17
A. Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin İlk Yasal Düzenlemelerin Etkisi	19
B. Yargısal İçtihadın ve Düşünürlerin Etkisi	22
i. Fransa'daki Durum	23
ii. Almanya'daki Durum	28

§2. MANEVİ HAK, KİŞİLİK HAKKI VE MALİ HAK ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR TEMEL TEORİK YAKLAŞIMLAR	33
I. Kişilik Hakkı Boyutu Bağlamında Alman Menşeli Monist Teori	34
II. Fransız Menşeli Düalist Teori.....	36
III. Anglo-Amerikan Yaklaşım: Patchwork Teori	40
§3. TÜRK HUKUKUNDA MANEVİ HAKKIN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	41
I. Hakk-ı Telif Kanunu Bağlamında	41
II. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Bağlamında.....	42
§4. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE MANEVİ HAKKIN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ.....	46
I. Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi.....	46
II. Sahte Mal Ticareti Dâhil Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Sözleşmesi – TRIPS	49
III. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Sözleşmeleri.....	51
A. WIPO Fikir ve Sanat Eserleri Sözleşmesi (WCT)	51
B. WIPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi (WPPT).....	53
IV. İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları, Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesi.....	55
§5. AVRUPA TOPLULUĞU HUKUKUNDAKİ DURUM	56
I. Önemli Bir Avrupa Topluluğu Adalet Divanı Kararı: Phil Collins kararı	57
II. 1995 Tarihli Green Paper	58
III. AT Yönergelerinin Manevi Haklara Yaklaşımı	60
A. Genel Olarak	60
B. Manevi Haklardan Feragat Açısından	64
§6. DROIT D'AUTEUR SİSTEMİNİ BENİMSEMİŞ ÜLKELERİN MANEVİ HAKLARA YAKLAŞIMI	65
I. Fransız Hukukundaki Durum	65

II. Alman Hukukundaki Durum	67
III. İsviçre Hukukundaki Durum	69
§7. COPYRIGHT SİSTEMİNİ BENİMSEMİŞ ÜLKELERİN MANEVİ HAKLARA YAKLAŞIMI.....	72
I. Amerikan Hukuku.....	73
A. Bern Sözleşmesi Dönemi Öncesinden Bir Karar: Gilliam Kararı	75
B. Bern Sözleşmesi Dönemi Sonrasından Bir Karar: Dastar Kararı	77
II. İngiliz Hukuku	79
A. Genel Olarak	79
B. Yasal Düzenleme Öncesi Yargısal İçtihatın Manevi Haklara Yaklaşımı	81
§8. MANEVİ HAKKIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ	83
I. Mutlak Hak ve Gayrı Maddi Hak Niteliği	84
II. Sübjektif Hak Niteliği	85
III. Süreyle Sınırlı Olmaması ve Mirasçılara İntikal Etmemesi.....	87
IV. Hakkın Özünün Devredilemez Olması ve Haktan Feragat Edilememesi.....	89

İKİNCİ BÖLÜM

MANEVİ HAKLARIN TÜRLERİ VE KULLANIMLARININ DEVRİ SÖZLEŞMESİ

§9. MANEVİ HAKLARIN TÜRLERİ	93
I. Umuma Arz Hakkı	93
A. Genel Olarak	93
B. Aleniyet ve Yayımın İlişkisi	99
C. Umuma Arz İradesi	101
i. İradenin Ortaya Konması	101

ii. Eser Hakkında Bilgi Verilmesi ile Umuma Arz Hakkı İlişkisi.....	102
D. Mukayeseli Hukuk Açısından Umuma Arz Hakkı.....	104
i. Fransız Hukukunda Umuma Arz Hakkı.....	104
ii. İsviçre ve Alman Hukuklarında Umuma Arz Hakkı....	110
II. Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesini İsteme Hakkı.....	113
A. Genel Olarak.....	113
B. Eser Sahipliği Karinesi ve Eser Sahipliğinin Tespiti Davası.....	115
C. Bazı Eser Türlerinin Özellik Arz Etmesi.....	117
D. Mukayeseli Hukuk Açısından Eser Sahibi Olarak Belirtilme Hakkı.....	123
i. Fransız Hukukunda Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesi Hakkı.....	123
ii. İsviçre ve Alman Hukuklarında Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesi Hakkı.....	131
a. İsviçre Hukukunda.....	131
b. Alman Hukukunda.....	133
iii. İngiliz ve Amerikan Hukuklarında Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesi Hakkı.....	136
a. İngiliz Hukukunda.....	136
b. Amerikan Hukukunda.....	138
III. Eserde Değişiklik Yapılmasını Men Hakkı.....	141
A. Genel Olarak.....	141
B. Bazı Eser Türlerinin Özellik Arz Etmesi.....	149
C. Mimari Eserlerde Eser Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Hukuki Sorunlar.....	151
D. Mukayeseli Hukuk Açısından Eserde Değişiklik Yapılmasını Men Hakkı.....	159
i. Fransız Hukukunda Esere Saygı Duyulmasını İsteme / Eser Bütünlüğünün Korunması Hakkı.....	159

ii. İsviçre ve Alman Hukuklarında Eser Bütünlüğünün Korunması.....	169
a. İsviçre Hukukundaki Durum.....	169
b. Alman Hukukundaki Durum	173
iii. İngiliz ve Amerikan Hukuklarında Eser Bütünlüğünün Korunması	182
a. İngiliz Hukukunda Eser Bütünlüğü	182
b. Amerikan Hukukunda Eser Bütünlüğü.....	187
IV. Eserin Aslına Ulaşma Hakkı	197
A. Genel Olarak	197
B. Eserin Aslına Ulaşma İçin Aranılan Şartlar	199
C. Mukayeseli Hukuk Açısından Eserin Aslına Ulaşma Hakkı	206
i. İsviçre Hukukunda Esere Ulaşma Hakkı.....	207
ii. Alman Hukukunda Esere Ulaşma Hakkı.....	209
§10. MANEVİ HAKLARIN KULLANIMININ DEVRİ SÖZLEŞMESİ	211
I. Genel Olarak	211
II. Sözleşmenin Tanımı, Konusu ve Hukuki Niteliği	213
III. Sözleşmenin Tarafları ve Şekli.....	215
A. Sözleşmenin Tarafları ve Özellikle Eser Sahiplerinin Birden Fazla Olması	215
B. Şekil Açısından İnceleme	217
IV. Manevi Hak Türlerine Göre Kullanımın Devri Sözleşmeleri ve Bunlardan Doğan Hukuki Sorunlar	218
A. Umuma Arz Hakkının Kullanımının Devri.....	219
i. Türk Hukuku Açısından.....	219
a. Genel Olarak.....	219
b. Umuma Arzın Eser Sahibinin Şeref ve İtibarına Aykırılık Olarak Kullanılması	223
ii. Mukayeseli Hukuk Açısından.....	226

B. Eser Sahibi Olarak Belirtilme Hakkının Kullanımının Devri ve Gölge Yazarlık - 'Ghostwriter' Sözleşmesi	229
i. Genel Olarak	229
ii. Gölge Yazarlık - 'Ghostwriter' Sözleşmesi Kapsamında Eser Sahibi Olarak Belirtilme Hakkı	230
C. Eserde Değişiklik Yapılmasına Dair Kullanım Hakkının Devri	235
i. Türk Hukuku Açısından.....	235
a. Genel Olarak	235
b. Kullanımın Devrine Rağmen Eserdeki Değişiklikleri Engellemek.....	241
ii. Mukayeseli Hukuk Açısından	243
D. Çalışanların Eserleri Üzerindeki Manevi Haklarının Kullanılması	248
i. Türk Hukuku Açısından.....	248
ii. Mukayeseli Hukuk Açısından	253

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEDENİ HUKUK DÜZLEMİNDE MANEVİ HAKLAR

§11. KİŞİLİK HAKKI İLE MANEVİ HAK İLİŞKİSİ	257
I. Genel Olarak	257
II. Manevi Hakların Kişilik Hakkına Benzer ve Kişilik Hakkından Ayrılan Yönleri	260
III. Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirme.....	269
IV. Kişilik Hakkı ve Manevi Hakların Koruma Kapsamı Düzleminde Karşılaştırma.....	274
A. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Yer Alan Manevi Tazminat Düzenlemesi	276
i. Genel Olarak	276

ii. Manevi Tazminatın Diğer Unsurları Açısından Karşılaştırma.....	278
a. Hukuka Aykırı Eylem Açısından	278
b. Manevi Zarar Açısından.....	280
c. Kusur ve Uygun İlliyet Bağı Açısından.....	288
B. Manevi Hakların ve Kişilik Hakkının Birleştiği ve Ayrıştığı Durumların İncelenmesi.....	293
i. Genel Olarak	293
ii. Aynı Eylemle Hem Manevi Hakkın Hem de Kişilik Hakkının İhlâl Edilmesi	296
a. Umuma Arz Hakkı ve Eserde Değişiklik Yapılmasını Men Hakkının Yasal Düzenlemesinde Kişilik Hakkına Yapılan Atıf.....	301
b. Taleplerin Yarışması İhtimalinin Değerlendirilmesi.....	303
iii. Manevi Hakların Kişilik Hakları Nedeniyle Sınırlanması.....	306
a. Vücut Bütünlüğünün Korunması Nedeniyle Sınırlama	306
b. Özel Hayatın Korunması Nedeniyle Sınırlama	307
c. Parodi Örneği Bağlamında Şeref ve Haysiyete Aykırılık Nedeniyle Sınırlama	310
d. Diğer Kişilik Hakkı Unsurları Açısından Getirilen Sınırlamalar	313
§12. MANEVİ HAKLARIN POST MORTEM KULLANIMI	318
I. Genel Olarak	318
II. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Madde 19'a Göre Manevi Hakların Ölümden Sonra Kullanımı	320
A. Madde 19/f.1 Uyarınca Manevi Hakların Kullanımı.....	321
B. Madde 19/f.2 Uyarınca Manevi Hakların Kullanımı.....	328
C. Madde 19/f.3 Uyarınca Manevi Hakların Kullanımı	330

D. Madde 19/f.4 ve f.5 Uyarınca Manevi Hakların Kullanımı	332
III. Mukayeseli Hukuktan Bir Örnek: Fransız Hukukunda Manevi Hakların Post Mortem Kullanımı	334
A. Genel Olarak	334
B. Umuma Arz Hakkının Post Mortem Kullanımı	335
SONUÇ	339
KAYNAKÇA	343